

JAN BASTA **(29 LISTOPADA 1957 – 21 PAŹDZIERNIKA 2019)**

Urodził się w Nowym Sączu, syn Romana, z zawodu cieśli i młynarza, i Wiktorii, z d. Obrzut, pracownicy i kierowniczkii placówek handlowych w Nowym Sączu. W 1972 r. ukończył Szkołę Podstawową nr 3 im. Jana Kochanowskiego w Nowym Sączu. W latach 1972–1975 był uczniem Zasadniczej Szkoły Zawodowej nr 2 im. inż. Tadeusza Tańskiego w zawodzie mechanik-kierowca pojazdów samochodowych. W tym czasie uczestniczył w dodatkowych zajęciach sportowych, w sezonie 1973/74 będąc członkiem kadry podokręgu piłkarskiego Nowy Sącz w kategorii juniorów. Następnie, w 1978 r., w Technikum Samochodowym im. inż. Tadeusza Tańskiego w Nowym Sączu uzyskał tytuł technika mechanika o specjalności naprawa i eksploatacja pojazdów samochodowych oraz zdał egzamin dojrzałości. To właśnie w tym technikum upodobał sobie przedmioty humanistyczne, a w szczególności historię. W szkolnym konkursie historycznym zajął I miejsce. Historię wybrał również jako przedmiot dodatkowy na egzaminie maturalnym.

Jan Basta dalsze kształcenie podjął na Uniwersytecie Jagiellońskim, na kierunku historia. Tytuł magistra uzyskał w 1982 r., broniąc pracy dyplomowej pt. „Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i jego działalność w początkach II kadencji (l. 1957–1958) w świetle stenogramów z posiedzeń sejmowych”, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Andrzeja Pilcha z Zakładu Historii Polski Najnowszej. W trakcie studiów poza nauką poświęcał się również działalności na rzecz środowiska akademickiego. Był członkiem Akademickiego Związku Sportowego Klub Uczelniany UJ Kraków w sekcji tenisa ziemnego oraz Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Zaangażowanie w aktywność fizyczną zaowocowało wygraną akademickiego turnieju tenisowego. Interesował się również piłką nożną, pozostając wiernym kibicem klubu sportowego Wisła Kraków.

Po ukończeniu studiów magisterskich, 1 lutego 1982 r. rozpoczął pracę jako nauczyciel w Zespole Szkół w Tyczynie, gdzie pracował do 31 sierpnia 1987 r. W latach 1987–1993 był pracownikiem naukowo-dydaktycznym, początkowo na stanowisku asystenta, a następnie adiunkta na rzeszowskim Wydziale Spół-

dzielczo-Ekonomicznym Szkoły Głównej Planowania i Statystyki (obecnie Szkoła Główna Handlowa w Warszawie), pełniąc również, od 1 grudnia 1990 r. do 31 sierpnia 1993 r., funkcję prodziekana tego wydziału. Równolegle, w latach 1991–1993, pracował w rzeszowskiej Filii Akademii Rolniczej w Krakowie, w Katedrze Organizacji Produkcji Rolniczej na Wydziale Technologii Obrotu Surowcami i Produktami Rolniczymi. W okresie pracy na uczelni jego zainteresowania naukowe skupiały się wokół historii spółdzielczości. Efektem badań była rozprawa doktorska pt. „Spółdzielczość na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1974 (Społeczna i ekonomiczna rola w rozwoju regionu)”, napisana pod kierunkiem prof. Janusza Kalińskiego, obroniona 21 czerwca 1990 r. przed Radą Wydziału Ekonomiczno-Społecznego SGPiS w Warszawie.

W 1993 r. został zatrudniony na stanowisku dyrektora Archiwum Państwowego w Rzeszowie, którą to funkcję sprawował aż do 2019 r., z jedną przerwą w latach 2007–2008, kiedy zajmował stanowisko zastępcy dyrektora Archiwum Akt Nowych w Warszawie. W tym czasie pracował również w Wyższej Szkole Zarządzania w Rzeszowie, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Przemyśle, a od 2006 r. także na Uniwersytecie Rzeszowskim, prowadząc zajęcia ze studentami oraz będąc promotorem licznych prac licencjackich i magisterskich.

Praca w Archiwum Państwowym w Rzeszowie niewątpliwie miała wpływ na poszerzenie zainteresowań naukowych Jana Basty, obejmując dodatkowo archiwistykę oraz źródłoznawstwo. Tematyka prowadzonych badań skupiała się również na dziejach Żydów, dziejach ruchu ludowego oraz stosunków polsko-ukraińskich.

Od 1991 r. opublikował łącznie 50 prac z ww. dziedzin oraz z zakresu historii gospodarczej i społecznej. Wśród nich było pięć monografii (samodzielnych bądź jako współautor): *Szpitalnictwo rzeszowskie. Z dziejów Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Rzeszowie (do 1990 roku)*, Rzeszów 1997, oraz *Spółdzielczość na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1974. Społeczna i ekonomiczna rola w rozwoju regionu*, Warszawa 1998, *Wstęp do historii gospodarczej XX wieku*, Rzeszów 2002, *Bankowość komunalna w Polsce w latach 1918–1948*, Warszawa 2013. Opublikował również 42 artykuły i studia w czasopiśmie i pracach zbiorowych (w czterech był współautorem) oraz cztery recenzje. Z tej liczby 14 ukazało się w wydawnictwach centralnych i dwa w zagranicznych (francuskim i węgierskim). Do najważniejszych należą: *Dobra łańcuckie Potockich. Zarys problematyki i źródła do dziejów ordynacji w zasobie Archiwum Państwowego w Rzeszowie*, „Miscellanea Historico-Archivistica” 1997, t. 8, s. 35–42 ; *Materiały źródłowe do historii spółdzielczości na Rzeszowszczyźnie po II wojnie światowej (do 1975 r.) w zasobach archiwów państwowych*, „Prace Historyczno-Archivalne” 1993, t. 1, s. 7–17; *Źródła archiwalne do dziejów samorządu rolniczego na Rzeszowszczyźnie*, ibidem, 1994, t. 2, s. 3–13; *Materia-*

ły do dziejów bankowości w archiwach Polski południowo-wschodniej, ibidem, 1995, t. 3, s. 43–53.

Ponadto sporządził 117 haseł do *Encyklopedii Rzeszowa*. Uczestniczył także w wielu konferencjach naukowych, wygłaszając wiele referatów. Poza własnymi publikacjami był jednym z założycieli i redaktorów „Prac Historyczno-Archiwalnych”, które zaczęły się ukazywać w 1993 r.

Oprócz działalności naukowej Jan Basta brał również udział w pracach wielu krajowych i międzynarodowych zespołów eksperckich z zakresu spraw archiwalnych; był członkiem Międzynarodowej Rady Archiwów, grupy roboczej do spraw archiwów Międzynarodowej Komisji Polsko-Ukraińskiej, zespołu ekspertów Komisji Konkordatowej do spraw współpracy pomiędzy stroną kościelną a władzami państwowymi w dziedzinie zachowania i udostępniania materiałów archiwalnych. Uczestniczył także w delegacjach zagranicznych polskich archiwistów, m.in. w wyjeździe do Chin oraz Stanów Zjednoczonych. Był członkiem organów doradczych – Rady Archiwalnej (l. 1998–2000) oraz Kolegium przy Naczelnym Dyrektorsze Archiwów Państwowych (l. 2007–2009), a także Głównej Komisji Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu Instytutu Pamięci Narodowej Okręgowej Komisji w Rzeszowie (l. 1996–1999). 24 maja 1996 r. został ustanowiony przez prezesa Sądu Wojewódzkiego w Rzeszowie biegłym sądowym z zakresu archiwistyki i ochrony praw autorskich, którą to funkcję pełnił do 31 grudnia 2005 r. Natomiast w latach 2003–2013 był, kolejno, prezesem i wiceprezesem rzeszowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Zwieńczeniem pracy naukowej było uzyskanie 20 listopada 2014 r. na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego, na podstawie oceny ogólnego dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej pt. „Bankowość komunalna w Polsce w latach 1918–1948”, stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, dyscyplina historia, specjalność historia gospodarcza.

Po zdobyciu stopnia naukowego, kolejnym zadaniem, jakie postawił sobie Jan Basta, była budowa nowej siedziby Archiwum Państwowego w Rzeszowie. Związane to było z kończącą się umową najmu dotychczasowego budynku przy ul. Bożniczej w Rzeszowie oraz zwiększającymi się potrzebami lokalowymi archiwum. Budowa obiektu trwała blisko półtora roku – 15 listopada 2016 r. odbyło się uroczyste otwarcie nowej siedziby archiwum, zlokalizowanej przy ul. Warneńczyka.

Oddanie do użytku nowego budynku zbiegło się w czasie ze zdiagnozowaniem u niego nowotworu. Choroba nowotworowa znacznie utrudniała Janowi Baście wykonywanie obowiązków pracowniczych. Starał się jednak ich nie zaniedbywać, wracając do pracy w okresach remisji choroby, aby nie tylko sprawować bieżący nadzór nad prawidłowością realizacji powierzonych za-

dań, ale także wprowadzać nowe rozwiązania ułatwiające funkcjonowanie jednostki, w tym z zakresu obiegu dokumentacji archiwalnej.

Za swoją działalność na rzecz ochrony zbiorów został odznaczony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Srebrnym (2000 r.) i Złotym Krzyżem Zasługi (2005 r.). Natomiast za wybitne zasługi dla ochrony i konserwacji zasobów archiwalnych 27 września 2018 r. został odznaczony, również przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W 1981 r. ożenił się z Lucyną Rak, obecnie dyrektorką Domu Pomocy Społecznej dla Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Rzeszowie. Z tego związku miał troje dzieci, dwóch synów – Lucjana (ur. 1985 r.) i Piotra (ur. 1991 r.) oraz córkę Jadwigę (ur. 1986 r.).

Zmarł w Rzeszowie, gdzie również został pochowany na cmentarzu Komunalnym Wilkowyja.

Piotr Basta